

Миодраг Јовановић

КРИВИ "ИОГЛЕДИ" НА КРУШЕВАЦ

Зашто се љуте борци под БаГдалом?

Општински одбор СУБНОР, после бројних скупова бораца и грађана, ноднео је кривичну пријаву против главног и одговорног уредника листа Милослава Самарџића.

Искривљени "Погледи" су иаљутили крушевљанине. Неки детаљи, објављени у студентском часопису из Крагујевца о наводном ослобађању Крушевца од Немаца 14. октобра 1944. године од стране четника потпуковника Драгутина Кесеровића потпуно су неосновани и лишени сваке историјске истине. У овдешњем Историјском архиву, односно у Војно-истроијском институту у Београду, постоји веродостојана четничка ратна документација која прецизно објашњава све оно што се догађало у граду под Багдалом пре 46 година, што демантује писање "Погледа".

"Погледи су написали: "Четници су тако, почели да беже од Црвене армије - њој су оставили и Крушевац који еу претходно, под командом потпуковника Драгутина Кесеровића сами ослободили од Немаца"?! - наводи, поред осталог, главни и одговорни уредник Милослав Самарџић у прилогу "Исгина у четницима".

У том прилогу уоквирен је и текст:

"Октобра 1944. Крушевац су од Немаца ослободили четници потпуковника Кесеровића, док се већ 46 година тај чин ослобађања, једноставно, приписује нартизанима и Црвеној армији.

Деманти бораца

Такво писање, разуме се, изазвало је оправдано реаговање грађана, а посебно бивших бораца.

- Нећемо да полемишемо с аутором и редакцијом "Погледа" о давно утврђеним историјским чињеницама које се односе на ослобађање Крушевца - речено је у демантију Општинског одбора СУБНОР. - Али, пошто су пласиране нечувене лажи о улози четника у ослобођењу Крушевца, морамо да истакнемо да је код овакве тврдње било неопходно да аутор установи макар следеће: где су биле јединице Драгутина Кесеровића до ослобођења Крушевца, одакле су дошле у Крушевац и на који начин су ослободиле град?...

У протесту бораца је још наглашено:

"Приписивати четницима ослобађајућу улогу, како то чини аутор чланка, веома је тенденциозно, цинично и историјски неистинито. Тиме је редакција "Погледа" отишла много даље и од самог Драгутина Кесеровића, који у свом извештају Дражи Михајловићу априла 1945. године, говорећи о догађају у вези са 14. октобром 1944. године у Крушевачком округу, нигде не наводи да је од Немаца ослободио Крушевац".

"Податак" да су четници у борби против Немаца ослободили Крушевац октобра 1944. године преузели смо из забрањене књиге "Савезници и Југословенска ратна драма" Веселина Ђуретића, а тако нам је посведочило и доста очевидаца - истакнуто је у краткој напомени у "Погледима" уз објављени демант Општинског одбора СУБНОР.

Оно "забрањена књига" потпуно је игнорисано, али ни то није све.

Искидан филм

Часопис је још уписао:

"Јавио нам се и С.П. који нам је уступио фотографије (објављене у броју 64). На првој се виде четници док улицама Крушевца носе савезничке заставе, а на другој док стављају српску, америчку и совјетску заставу на Споменик косовсим јунацима".

Те фотографије, наиме, налазе се у крушевачком архиву, а непознати сниматељ начинио је 26 снимака о четничком

шенлучењу у граду, из којег су, управо, Немци отишли у правцу Трстеника. Исти филм је искидан и не зна се да ли су тада начињени и други снимци.

"Погледи" дају свој приказ догађаја 14. октобра:

"Читалац Ј. Миладиновић рекао нам је да су иза четника у Крушевац ушли Руси, а затим партизани. Чегници су се повукли без борбе, и онда су почела ханшења цивила. После неколико дана партизани су на Багдали стрељали између 400 и 600 људи. Суђења није било..."

- То је апсолутна лаж - тврди Младен Триповић, бивши борац Расинског партизанског одреда. - Када смо из Паруновца дошли у центар, после тешких борби са четницима код расинског моста, четника нигде није било. Видели смо само комешање руских официра и војника. А што се стрељања на Багдали тиче, одговорно тврдим да је тада, после суђења убијено 30 - 50 издајника.

Првенствено оних који су током рата више пута клали и убијали невинне људе.

Бројни докази

О званичном боравку четника у Крушевцу пре ослобођења постоје бројни докази:

Штаб Расинско-топличке групе корпуса (Кесеровићева команда) налазио се у улици Цара Лазара, док је сам Кесеровић становао у својој породичној кући у Пећкој улици.

У Крушевцу су, у августу 1944. биле и друге четничке и немачке јединице. Ту је боравио и поручник Крамер, представник америчке војне мисије и често је контактирао са Кесеровићем и његовим главешинама.

Концентрација четника и других квислиншких јединица у Крушевцу и околини извршена је у септембру. О томе говори строго поверљива депеша Драже Михајловића, тадашњег министра и начелника Врховне четничке команде. Михајловић је, уз остало, поручио:

"Сва моја наређења имају се безусловно извршавати. За осдгупање.. кривци ће бити стављени под преки војни суд.

Крушевац, престоница Цара Лазара, има да се брани по сваку цену ... Трупe у Крушевцу морају бити појачане...

Сва наређења трупама у Крушевцу достављати преко команданта места у Крушевцу пуковника Булајића..."

Драгутин Кесеровић у међувремену, известио је Врховну команду о тренутном стању (5. септембра) и нагласио:

Комунисти мобилишу и врше припреме за напад на Крушевац. Преузео сам потребно за одбрану Крушевца. Ако изврше напад са овим снагама, питање је да ли ћу моћи издржати. Ако Крушевац пустимо, изгубићемо много. Немци полако напуштају Крушевац. Рачић није оставио ништа на овом терену. Муницију морам чувати, јер нема ни једног извора за попуну..."

"Новости плис", јул 1990. Године (I)

ЧЕТНИЧКА РАТНА ФАРСА

Злопамерно писање часописа "Погледи" пренебегле историјске чињенице: Крушевац су ослободиле јединице Црвене армије, а четнике је - због лажног представљања да се боре против окупатора - совјетски генерал Мељајев хтео да похапси.

Ратни догађаји и борбе за ослобођење Крушевца, почетком октобра 1944. године, били су драматични. Уместо нагађања нека говоре ратна акта...

"Још 150.000 Немаца, се повлачи са југа, било долином Мораве, било долином Ибра, и сваки пренагљени случај између наших (четничких) јединица и њих (Немаца) могао би довести до врло тешких последица, не само по наше (четничке) јединице, него и по цео наш народ" - записано је у упозорењу четничке команде од 15. септембра 1944. године.

У својој наредби **Брапко Дамњановић**, в. д. командант Групе трстеничких бригада, упозорава да наши (четнички) војници без потребе и објаве - не долазе у Крушевац...

"Све војнике, којима је неопходно болничко лечење, и све рањенике упућивати у болницу у Крушевац и Велику Дренову. У Врњачку Бању (ту је још увек била немачка команда за "Југоисток") у болницу упућивати само рањенике и болеснике са већим фрактурама" - истиче се у наређењу бр. 146 од 6. октобра 1944. издатог, такође, од четничке команде.

Задржати положај!

Четирички командант **Никола Гордић**, тог истог 6. октобра, послао је упозорење бр. 163, које гласи:

"Команданту II трстеничке бригаде: према обавештењима које је прикупио командант III трстеничке бригаде преко једне жене из села Буци (у подножју Јастрепца), црвени (партизани) ће вршити напад на Крушевац. Наредите највећу приправност и будите обазриви да вам се не деси никакво изненађење. О овоме обавестите суседе, по сваку цену, положаји се морају задржати..."

У историјском архиву Крушевац чува се и један посебно важан докуменат. То је службено обавештење Драгутина **Кесеровића**, непосредно пред извођење завршних операција за ослобођење Крушевца:

"Команданту Моравске бригаде: данас 10. о. м. у 14 часова сви команданти бригада (тј. команданти I Добричке бригаде, Моравске бригаде и Командант Расинске групе бригада) доћи ће на Багдалу (брдо изнад Крушевца) код штаба Моравске бригаде, ради уређења линије за одбрану Крушевца. У исто време тамо ће доћи и командант... П. З. (по заповести) команданта Нач. штаба арт. поручник Ђуровић".

Слобода од савезника

Савезничка руска војска дошла је у нашу земљу и наш крај и донела нам је слободу. Да не би сметали правилан рад оперативне групе војске и да савезници Руси не би помислили да ми Југословенска војска (четници Д. Михајловића) имамо било шта противу савезника и браће Руса, до регулисања нашег питања, наређујем: (...) Команданти батаљона остаће на своме терену и чувати ред и мир, безбедност и ни у ком случају ни са једним гестом не смеју ометати рад савезника и браће Руса... Верујемо у нашу праведну ствар (!) за коју се боримо три и по године... Водите рачуна да се оружје сачува. Сву муницију и спрему склонити на сигурно место" - упозоравао је четнички главешина **Никола Гордић** своје истомишљенике.

Све то, наравно, добро су знали четници пуковника **Драгутина Кесеровића**. Пошто је из Крушевца 14. октобра 1944. у времену између 10 и 11 часова, изишао иоследећи немачки тенк,

четници су у свом стилу на брзину организовали "братски" дочек Русима.

У међувремену - кажу историчари - једна јединица 223. дивизије Црвене армије успешно је наступала из Варварина преко Шанца и Јасике према Крушевцу. Ту јединицу предводио је совјетски генерал Миљајев (...).

"Ослободиоци побегли"

Убрзо дошло је до "пријатељског" сусрета црвеноармејаца и групе четника, који је предводио Драгутин Кесеровић. Он се тада налазио у граду, а са њим је био и амерички поручник Крамер...

И док је Кесеровић са генералом Миљајевим, на тераси некадашњег "Париза" говорио окупљеном народу о значају "историјског" тренутка, на другој страни града, на Расини код Паруновца, вођене су тешке борбе између бораца III српске НОУ бригаде и јединица Црвене армије и четника.

- Такође, у борби за ослобођење града изгнуло је 18 совјетских војника и двадесетак бораца - каже Михаило Црнчевић, садашњи председник Општинског одбора СУБНОР и некадашњи борац IV пролетерске ударне бригаде која је такође учествовала у завршним операцијама ослобођења Крушевца. - На месту где се сада налази хотел "Рубин" раније је постојао споменик изгнулих Црвеноармејаца. Њихови остаци затим су пренети у заједничку гробницу у Светозареву ...

Још један историјски детаљ је веома битан:

- После слома четника на расинском мосту, партизани су ужурбано кренули у правцу центра града - тврде бројни учесници догађаја. - Истовремено, из правца Дедине напредовала је друга совјетска јединица, а борци IV пролетерске бригаде извршили нанад преко Багдале. Још док су вођене борбе на Расини, совјетски генерал Миљајев посумњао је у све оно што су четници изрежирали и наредио њихово хапшење. У једном тренутку, користећи општи метеж, Драгутин Кесеровић и његови пратиоци успели су да побегну са Трга косовских јунака и оду у правцу Мачковца и Трстеника... (доцније је ухваћен и после суђења стрељан).

Тако је, заправо, окончана четничка ратна фарса.

Они нису били никакви ослободиоци Крушевца, нити им се тај епитет уопште може приписати.

Извесна нагађања часописа "Погледи" су, како рече Михаило Црнчевић, председник СУБНОР Крушевац, потпуно нетачна и злонамерна, утолико више јер југословенска јавност добро зна какву су улогу имали четници у другом светском рату и колико је невиних жртава пало од њихових крвавих кама...